

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ СЕРЕДИНИ XVI – XVIII СТ.**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань 01 Освіта

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія України середини XVI – XVIII ст.
Викладач (-і)	Кобута Степан Йосифович, к.і.н., доцент
Контактний телефон викладача	0342596001
Е-mail викладача	stepan.kobuta@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	За графіком
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предметом</u> вивчення дисципліни є ранньомодерний період історії України, основні процеси перебування українських земель у складі іноземних держав середини XVI – XVIII ст. , відновлення та розвитку Української козацької держави. Навчальний курс спрямований на засвоєння студентами вузлових історичних подій та процесів ранньомодерного періоду вітчизняної історії. Розглядаються епоха входження українських земель до складу Речі Посполитої, формування і становлення українського козацтва, національно-визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького та створення української козацької державності. Вивчаються процеси українського державотворення, політичного і соціально-економічного розвитку, культурного та освітнього простору в умовах внутрішньої нестабільності та зовнішньої агресії сусідніх держав. Акцентується увага на імперіалістичних проявах московської/російської політики щодо України у другій половині XVII - XVIII ст., намаганнях тогочасної української політичної еліти зберегти суб'єктність української держави у складних геополітичних умовах. Засвоєння програми курсу дозволить студентам значно розширити та поглибити знання сучасної вітчизняної історії, засвоїти навички історичного аналізу тогочасних суспільних подій і процесів.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<u>Метою</u> вивчення дисципліни є оволодіння студентами поглиблених знань із вітчизняної історії ранньомодерного часу; формування всесторонньо розвинутої особистості із глибокими національно-патріотичними орієнтирами, усвідомлення причетності до розвитку української державності. <u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є засвоїти основний масив історичних знань; застосовувати критичний підхід для аналізу складних суспільних процесів; закріпити навички наукового пізнання української минувшини, виробити методичні навички подачі матеріалу в шкільному курсі історії.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності: <u>Інтегральна компетентність:</u> ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці	

викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність. Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни.

Компетентності предметної спеціальності (ПК):

ПК 1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних Джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, методики навчання історії.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання.

Програмні результати навчання (РН)

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні

процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії, громадянської освіти, для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проєктувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентісно орієнтовані методики навчання історії і громадянської освіти за допомогою сучасних інноваційних технологій, уміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня учениці.

ПРН 8. Володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу, ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 10. Усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії та громадянської освіти і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	32/12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	28/8
самостійна робота	120/160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	A4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	2	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семін. (практ ичн.) заняття д.ф.н. / з.ф.н.	сам. роб. дф.н. / з.ф.н.
Тема 1. Предмет, завдання, наукова періодизація курсу.	2/0	0/0	10/12

Історіографія і джерела курсу Історія України середини XVI ст. – XVIII ст.			
Тема 2. Україна в складі Речі Посполитої: соціально-політичний і господарсько-економічний розвиток середини XVI ст. – першої половини XVII ст.	2/2	4/0	6/12
Тема 3. Україна в складі Речі Посполитої: національно-релігійний і культурний середини XVI ст. – XVIII ст.	2/0	2/0	8/12
Тема 4. Українське козацтво у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	2/2	4/2	10/14
Тема 5. Національно-визвольна війна під проводом Б.Хмельницького. 1648-1657 рр.	4/2	4/2	10/14
Тема 6. Україна в добу Руїни 1657-1676 рр.	4/0	4/2	10/14
Тема 7. Козацька держава доби гетьмана І.Мазепи.	2/2	2/2	10/12
Тема 8. Українські землі у системі міжнародних відносин (друга половина XVII ст. - початок XVIII ст.).	2/0	2/0	10/12
Тема 9. Козацька держава у складі Російської імперії у XVIII ст.	4/2	2/0	10/12
Тема 10. Політичний та економічний розвиток Правобережжя і західноукраїнських земель у першій половині XVIII ст.	2	2/0	8/12
Тема 11. Знищення російським царизмом Запорозької Січі. Історична роль українського козацтва.	2	2/0	10/12
Тема 12. Загарбання українських південних та правобережних земель Російською та Австрійською імперіями наприкінці XVIII ст.	2/2	0/0	8/12
Тема 13. Національно-культурне життя ранньомодерної доби кінець XVII – XVIII ст.	2/0	2/0	10/12
ЗАГ:	32/12	28/8	120/160

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Шкала оцінювання				
	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	5	A	зараховано
	80-89	добре	4	B	
	70-79			C	
	60-69	задовільно	3	D	
	50-59			E	
	26-49	незадовільно			

		(з можливістю повторного складання)
	1-25	незадовільно
	Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів: 25 балів – усні відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного із всіх усних оцінок; 10 балів – письмові та тестові контрольні роботи (по темах семінарських занять); 5 балів – виконання індивідуального завдання студента на обрану тему; 5 балів – тестове оцінювання по двох темах лекційних занять; 5 балів – контроль самостійної роботи 50 балів – підсумкова екзаменаційна робота.	
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота, проводиться на 10 семінарському заняття. Передбачено 1 розгорнута відповідь на проблемне питання, 1 завдання на знання хронології, 1 завдання на пояснення термінів, 1 на характеристику фрагмента документа. Час виконання – 30 хвилин. Максимальний бал за 1 завдання – 8 балів, за 2-4 завдання – по 4. Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання: 3-4 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить вираженого вступу чи висновку; розкриває суть питання із пробілами та помилками; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді відсутні або фрагментарні узагальнення. 5-6 б. – відповідь структурована, містить вступ чи висновок; демонструє знання термінів і понять, допускає окремі помилки; в основному володіє тематичним матеріалом ; узагальнення мають поверховий характер. 7-8 б. – відповідь структурована, містить вступ, основну частину та висновок; повноцінно розкрито матеріал в рамках конкретного питання; знання подій, термінів, понять; робить належні узагальнення та висновки, демонструє володіння науковою літературою з теми. Тестові контрольні роботи проводяться за підсумками кожної лекційної теми у формі тестування в системі дистанційного навчання. Для заочної форми навчання – узагальнююча контрольна робота у формі тестування у системі дистанційного навчання.	
Семінарські заняття	Оцінювання роботи здійснюється за стобальною шкалою. При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок	
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх форм роботи, відсутність негативних оцінок, невідпрацьованих пропущених занять. Допуск до екзамену передбачає набрання балів у діапазоні 26-50 балів.	
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен. Форма здачі комбінована. Екзамен проводиться у комбінованій формі: письмової екзаменаційної	

	аудиторної роботи (20 балів) і результатів екзаменаційного тестування (20 балів). Структура екзаменаційної роботи: розширений варіант відповіді на 1 проблемне питання (8 балів), 1 завдання на знання подій (4 бали), 1 - пояснення термінів (4 бали) 1 - характеристику (впізнання) історичних постатей чи конкретних подій (4 бали). Підсумкова оцінка виставляється студенту за сумою двох складових: результатів поточного семестрового оцінювання та результатів екзамену.
7. Політика навчальної дисципліни	
Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій і семінарських занять для студентів є обов'язковим. <u>Академічна доброчесність:</u> У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недобропорядності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи. <u>Відвідування занять:</u> Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год. – 17.00 год. <u>Неформальна освіта:</u> Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується документом: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf	
8. Рекомендована література	
Основна література 1. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі. Київ : Либідь, 1993. 2. Апанович О. Розповіді про запорозьких козаків. Київ : Дніпро, 1991. 334 с. 3. Абдулаєва Г. Історія Криму. Коротка оповідь великого шляху. К.: Віхола, 2024. 224 с. 4. Бачинська, О., Чухліб Т. Забуті козаки. Історія козацтва після зруйнування Запорозької Січі: 1775–1905 рр. К.: Арій, 2015. 430 с. 5. Боплан Г. Л. де. Опис України. Українські козаки та їхні останні гетьмани; Богдан Хмельницький / Пер. з фр. Я. Кравця. Львів : Каменяр, 1990. 305 с. 6. Брехуненко В. «Дивна то і несказанна мужність...». Козаки у Хотинській війні 1621 р.: науково-популярне видання. К.: Темпора, 2013. 7. Брехуненко В. Морські війни українських козаків. Київ : Брехуненко Н., 2007. 80 с. 8. Брехуненко В. Програна битва виграної війни. Битва під Берестечком 1651 року: науково-популярне видання. К.: Темпора, 2013. 9. Горобець В. Україна: Люблінська унія та народження нової вітчизни. Київ : Кріон, 2009. 204 с. 10. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Відповідальний ред. І. Ситий; Упорядн. С. Павленко. Чернігівський історичний музей ім. В.В.Тарновського; Канадський інститут українських студій Альбертського університету; Інститут рукопису Національної	

- бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. [К., 2007.](#)
11. Крупницький Б. [Гетьман Мазепа та його доба](#). К. 2003.
 12. Історія українського козацтва : у 2 т. / Відп. ред. В. А. Смолій. 2-ге вид. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006–2007.
 13. Корній Л. П. Українська шкільна драма епохи Бароко: специфіка і драматургічна роль музичного компонента. Львів: Ін-т Церковної музики УКУ, 2024. 256 с.
 14. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Чернігів : Сіверянська думка, 1996. 287 с.
 15. Леп'явко С. Українське козацтво у міжнародних відносинах (1561–1591). Чернігів : Сіверянська думка, 1999. 214 с.
 16. Луняк Є. Козацька Україна XVI-XVIII ст. очима французьких сучасників : хрестоматія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTE RMS=0&S21STR=0017155
 17. Мицик Ю. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. Дніпропетровськ, 1996.
 18. Листування Івана Сірка / Упор.: Ю.А. Мицик. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, 2024. 136 с.
 19. Павленко С. [Іван Мазепа](#). К., 2003.
 20. Павленко С. [Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники](#). К., 2004.
 21. Павленко С. Військо Карла XII на півночі України. К, 2017.
 22. Плохій С. Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. 2-ге вид., випр. Київ : Критика, 2006. 494 с.
 23. Потій Іпатій. Унія греків з костелом римським, 1595 року. Електронне видання. <http://litopys.org.ua/suspil/sus21.htm>
 24. Реєнт О. П. Усі гетьмани України: Легенди, міфи, біографії. Харків : Фоліо, 2007. 414 с.
 25. Сас П. М. Запорожці у польсько-московській війні наприкінці Смути 1617–1618 рр. Біла Церква, 2010. 512 с.
 26. Сас П. М. Хотинська війна 1621 року. Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. 520 с.
 27. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея XVII-XVIII ст.: Проблеми формування, еволюції, реалізації. К., 1997
 28. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. / Україна крізь віки Т.7. К.1999.
 29. Старченко Н. Честь, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині (друга половина XVI — початок XVII століття). Київ : Laugus, 2014. 510 с.
 30. Сокирко О. Козацький Марс: Держава та військо Козацького Гетьманату в добу Мілітарної революції, 1648-1764. Київ: Темпора, 2023.
 31. Таїрова-Яковлева Т.Г. [Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради»](#). К., 2012.
 32. Тимошенко Л. В. [Артикули Берестейської унії 1596 р.](#) *Український історичний журнал*. 1996. № 2. С. 15-34. <http://history.org.ua/JournALL/journal/1996/2/3.pdf>
 33. Тимошенко Л. Берестейська унія 1596 р. Дрогобич : Коло, 2004. 197 с.
 34. Тимошенко Л. Берестейські церковні собори у жовтні 1596 р.: підготовка, склад учасників та провідники. *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)*. 2007. Вип. 7. С. 141–166.
 35. Україна доби Івана Мазепи. 1708-1709 роки в документальних джерелах / Упорядник С. Павленко. Київ: Мистецтво, 2019. 496 с.
 36. Український Мультифронтір. Нова схема історії України (неоліт — початок XX століття) / Укладач С. Громенко. Фабула, 2024. 480 с.
 37. Халєбський П. Україна – земля козаків: Подорожній щоденник / Упоряд. М. О. Рябий.

- Київ : Ярославів вал, 2009. 293 с.
38. Чухліб Т.В. Булава проти скіпетра. Україна у Великій Північній війні 1700–1721 років. К.: Арій, 2019. 352 с.
 39. Чухліб Т. Магнат, козак і гайдамака. Боротьба за владу Русі-України з Короною Польською (1569–1769 рр.). Київ : Києво-Могилянська академія, 2018. 256 с.
 40. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV–середина XVII ст. 2-ге вид. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 296 с.
 41. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків : у 3 т. Київ : Наукова думка, 1990–1993.
 42. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Видання друге, перероблене. К., 2005.
 43. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. Київ : Критика, 2002. 416 с.
 44. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини. Від Переяславської ради-2 до Андрусівської угоди (1659–1667 рр.). К., 2003

Додаткова література

1. Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні. Київ : Дніпро, 1991. 238 с.
2. Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775 / Наук. ред. В. А. Брехуненко; Упоряд.: Л. З. Гісцова (ст. упорядн.), Л. Я. Демченко, Т. Л. Кузик, Л. М. Муравцева, І. Л. Синяк. Державна архівна служба України; Центральний державний історичний архів України м. Київ; НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Том 9. Запоріжжя, 2024. 592 с.
3. Голобуцький В. Запорізьке козацтво. Київ : Вища школа, 1994. 539 с.
4. Гуржій О. І., Корнієнко В. В. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Київ : Україна, 2004. 192 с.
5. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії / Пер. з англ. М. Габлевич; за ред. О. Турія. Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії, 2000. 426 с.
6. Замлинський В., Войцехівська І., Герасименко Н. та ін. Історія України в особах. IX–XVIII ст. Київ : Україна, 1993. 396 с.
7. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XV–XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1966. 248 с.
8. Каппелер А. Від країни козаків до країни селян. Україна на видноколі Заходу у XVI–XIX ст. / Перекл. з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2022. 360 с.
9. Кобута С. Гадяцька угода в українському науковому дискурсі: еволюція поглядів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2025. Вип. 90, том 1. С.18-24.
10. Кобута С., Козацька Україна в наукових і літературно-публіцистичних працях професора Миколи Кравця. *Українські історичні студії*. 2025. № 18/60. С.46-55.
11. Кобута С.І., Королько А.З. Вклад Кирила Трильовського у поширенні козацьких традицій і символіки XVI –XVIII ст. в українському січовому русі на Покутті початку XX ст. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. №10.
12. Кобута С. Постать Івана Виговського у шкільних підручниках з історії України. *Молодь і ринок*. 2025. Вип. 7-8/239-240. С.153-158.
13. Козацькі січі : (нарис з історії українського козацтва XVI–XIX ст.) / Ін-т історії України НАН України, НДІ козацтва; редкол.: В. Смолій (відп. ред.) [та ін.]. Київ; Запоріжжя: [б.в.], 1998. 252 с.
14. Крип'якевич І.П. Історія України. Відпов. Редактори Ф.П.Шевченко, Б.З.Якимович. Львів, 1990.

15. Мицик Ю. Як козаки воювали: Історичні розповіді про запорізьке козацтво. Дніпропетровськ : Промінь, 1990. 302 с.
16. Наливайко Д. Козацька християнська республіка. Запорозька Січ у західноєвропейських літературних пам'ятках. Київ : Дніпро, 1992. 495 с.
17. Паславський І. Між Сходом і Заходом: Нариси з культурно-політичної історії Української церкви. Львів : Стрім, 1994. 144 с.
18. Свешніков І.К Битва під Берестечком. Львів, 1993.
19. Стороженко І.С. Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у Визвольній війні українського народу середини XVII століття: Воєнні дії 1648-1652 рр., кн. 1. Дніпропетровськ, 1996.
20. Субтельний О. [Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст.](#) К., 1994.
21. Ткачук П.П. Похід Сагайдачного на Москву https://shron1.chtyvo.org.ua/Tkachuk_Pavlo/Pokhid_Sahaidachnoho_na_Moskvu.pdf
22. Шевчук В.П., Тараненко В.Г. Історія Української державності. Курс лекцій. Навч. посібник для студентів. К. 1999.
23. Яковенко Н. Скільки істориків – стільки уній (з нагоди 440-ліття Люблінської унії). *Український гуманітарний огляд*. 2009. Вип. 14. С. 9–32.
24. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. 2-ге вид., перегл. і випр. Київ : Критика, 2008. 469 с.

Викладач: *Кобута С.Й.,*
доцент кафедри історії України
і методики викладання історії